

Butlletí Informatiu *d'història de l'educació*

Societat d'Història de l'Educació dels Països de Llengua Catalana

Núm. 26, octubre - desembre 2008, - 2a època

Núm. 27, gener - març 2009, - 2a època

History of Education Bulletin

Bulletin d'Histoire de l'Éducation

Boletín de Historia de la Educación

En aquest número hi trobareu:

2009 Centenari de l'afusellament de Francesc Ferrer i Guàrdia	1
El que ha esdevingut	6
Informacions d'interès	14
Llibres	16

2009 CENTENARI DE L'AFUSELLAMENT DE FRANCESC FERRER I GUÀRDIA

Francesc Ferrer i Guàrdia

L'any 2009 es commemora el centenari de la mort de Francesc Ferrer i Guàrdia després que fos pres, jutjat i afusellat el 13 d'octubre de 1909 al castell de Montjuïc de Barcelona

Nascut a la població d'Alella, l'any 1859, Ferrer i Guàrdia és la figura del món de l'educació a Catalunya de més renom internacional.

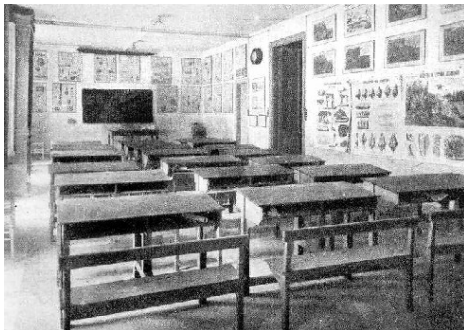
De jove ja es va comprometre amb les idees republicanes i va participar en diverses conspiracions fins que es va haver d'exiliar a França el 1886, on es va refugiar fins a l'any 1901.

Establert a París, Ferrer i Guàrdia es va relacionar amb escriptors, intel·lectuals i polítics llibertaris com Maeterlinck, Painlevé, Grave o Jaurès. En aquesta època també es va afiliar al Gran Orient de França i feia classes de castellà al Liceu *L'Espanol Pratique*. Mentrestant va anar consolidat les seves idees llibertàries.

El 1901 va tornar a Barcelona i el setembre de 1901 fundà l'Escola Moderna que fou

oberta al núm. 56 del carrer de Bailén de la capital catalana.

L'Escola Moderna va representar una experiència revolucionària per a la seva època. Ferrer volia trencar amb tots els prejudicis de l'ensenyament tradicional. El seu projecte pedagògic es fonamentava en el racionalisme i la ciència per combatre tota forma de dogmatisme i formar individus lliures i crítics al servei d'una societat harmònica i solidària. Seguint la idea fonamental de la pedagogia anarquista, l'Escola Moderna volia ser un instrument important al servei de l'acció transformadora de la societat que pretenia la classe obrera. Ferrer es va manifestar contrari als càstigs i defensor de la coeducació tant de sexes com de classes socials. A l'Escola Moderna s'impartia un ensenyament centrat en les necessitats de l'infant i en les seves capacitats de recerca i experiència; l'escola era un espai on els més petits aprenien a treballar i col·laborar per a ser ciutadans lliures de prejudicis i rutines autoritàries. D'aquesta manera, l'escola formaria persones que lliurement acceptarien els principis racionalistes i els valors de la fraternitat.

Interior de l'Escola Moderna

L'Escola Moderna de Ferrer no tenia res a veure amb l'ensenyament tradicional, passiu i memorístic d'aquella època. Els infants tenien una insòlita llibertat, es feien exercicis físics i jocs a l'aire lliure, es donava valor a l'equilibri amb l'entorn natural i importància a la higiene personal i social, es visitaven fàbriques i llocs de treball. Influït pels seus ideals internacionalistes, l'ensenyament es feia en castellà. Aquesta contradicció amb les idees d'afavorir l'experiència educativa de contacte amb l'entorn la justificava afirmant que feia servir el castellà com alternativa a l'esperanto que era la llengua que havia d'afavorir l'enteniment universal.

Les activitats de l'escola es complementaven amb conferències, cursos i xerrades nocturnes i dominicals obertes a les famílies dels infants i al públic en general. Aquesta tasca d'extensió cultural i científica va comptar amb la col·laboració de científics i intel·lectuals com els professors universitaris Odón de Buen i Martínez Vargas o amb personalitats de renom internacional com el geògraf Élisée Reclus entre d'altres.

El geògraf Élisée Reclus (1830-1905)

L'editorial de l'Escola Moderna va publicar obres de divulgació i de gran nivell científic com foren entre d'altres, les d'Odón de Buen, Élisée Reclus, J. F. Elslander, M. Petit, P. Kropotkin, o la mateixa Clémence Jacquinet, antiga alumna de Ferrer i professora de l'Escola.

Els esdeveniments de la Setmana Tràgica de 1909 foren el desencadenant que ocasionaren que Ferrer i Guàrdia fos afusellat després d'un procés judicial militar. El judici i l'execució de Ferrer aixecaren una campanya de protestes i mobilitzacions en molts països. La figura i obra de Ferrer i Guàrdia és un referent actual per a molts col·lectius que reivindiquen i donen a conèixer les seves aportacions a l'educació i a la lluita de les classes treballadores per construir un món més just i solidari.

Ferrer i Guàrdia conduït detingut

Portada del Boletín de la Escuela Moderna

L'obra més coneguda de Ferrer i Guàrdia és: *La escuela moderna: Póstuma explicación y alcance de la enseñanza racionalista*. Publicada a Barcelona per la Impremta Elzeviriana el 1912 i de la qual s'han fet moltes reedicions, entre aquestes una en català publicada per EUMO Editorial el 1990 dins la col·lecció de textos pedagògics amb pròleg i notes de Pere Solà. Edició digital a:

<http://www.antorcha.net/biblioteca_virtual/pedagogia/escuelamoderna/indice.html>.

El Butlletí Informatiu d'Història de l'Educació es vol sumar als molts d'actes d'homenatge que aquest any rebrà Francesc Ferrer i Guàrdia.

Escultura de Ferrer i Guàrdia en el Passeig de la Vall d'Hebron a Barcelona, obra de Josep Cardona i Furró

Per saber-ne més:

AVILÉS FARRÉ, Juan. *Francisco Ferrer y Guardia: pedagogo, anarquista y mártir*. Madrid: Marcial Pons Historia, 2006.

CAPPELLETTI, Ángel J. *Francisco Ferrer y la pedagogía libertaria*. Madrid: La Piqueta, 1980.

DELGADO, Buenaventura. *La Escuela Moderna de Ferrer i Guardia*. Barcelona: Ceac, 1979.

MONÉS, Jordi [et al.]. *Ferrer Guardia y la pedagogía libertaria: elementos para un debate*. Barcelona: Icaria, 1980.

SOLÀ, P. *Francesc Ferrer i Guàrdia i l'Escola Moderna*. Barcelona: Curial, 1978.

—1980) *Educació i moviment llibertari a Catalunya (1901-1939)*, Barcelona: Edicions 62, 1980.

Vídeo: *Viva la Escuela Moderna Francisco Ferrer i Guardia* TVE La 2. Es pot veure a: <<http://video.google.es/videoplay?docid=-688087270548070765&hl=es>>

Fundació Francesc Ferrer i Guàrdia: <<http://www.laic.org/index.php>>

Actes del centenari de la mort de Francesc Ferrer i Guàrdia

Xerrades i exposicions

- Exposició: *100 anys de l'assassinat d'estat de Francesc Ferrer i Guàrdia*

Als locals de la CGT de BCN Via Laietana núm. 18, 9a planta. Del 18 de març al 18 de juny

- Exposició: *Els fets de l'any 1909*
<<http://jornadesferreriguardia.blogspot.com>>

- Conferència debat: *La guerra d'Àfrica. «La revolta de les mines de Beni-Fru-Ifrur».*

Amb els ponents: Dr. Francesc Espinet, catedràtic d'Història Contemporània de la UAB; Manel Aisa, membre de l'Ateneu Enciclopèdic; Alberto Bru, historiador i membre de l'Ateneu Enciclopèdic

Farà la presentació de les jornades i moderarà l'acte: Jacinto Ceacero Cubillo, secretari general de la Confederació General del Treball

Dia 26 de març a les 18 h.

- Conferència debat: *«Ferrer i la Pedagogia Racionalista»*

Amb el ponent: Dr. Pere Solà i Gussinyer, catedràtic de la Facultat de Ciències de l'Educació, UAB

Moderarà l'acte: Rafael Iniesta i de Manresa, secretari de comunicació de la F. L. de Barcelona

Dia 23 d'abril a les 18 h.

- Conferència debat: *«La Setmana Tràgica de Barcelona»*

Amb els ponents: Dr. Bernat Muniesa Brito, catedràtic d'Història de la UB; Dra. Dolors Marín Silvestre, historiadora i escriptora, recentment ha publicat el llibre *La Setmana tràgica*; Ferran Aisa, historiador

Moderarà l'acte: Laura Gómez, secretària d'Organització de la F. L de la CGT de BCN

Dia 21 de maig a les 18 h.

- Conferència debat: *«L'Escola Moderna i les seves clausures»*

Amb el ponent: Emili Cortavitarte, historiador

Moderarà l'acte: M. Àngels Rodríguez, presidenta de la Fundació Salvador Seguí

Dia 18 de juny a les 18 h.

- Conferència debat: *«Els crims d'Estat»* al voltant del record d'Agustí Rueda, assassinat per la democràcia.

Ens parlaran: L'Associació d'Amics d'Agustí Rueda; CGT de Sallent; Josep M. Loperena, jurista i escriptor

Moderarà l'acte: Fernando Ramírez, secretari d'Acció Social del Sindicat d'Administració Pública de BCN

Dia 1 d'octubre a les 18 h.

- Conferència debat: *«Detenció, judici i afusellament de Ferrer».*

Amb els ponents: Dr. Pere Solà i Gussinyer, catedràtic de la Facultat de Ciències de l'Educació, UAB; Dr. Bernat Muniesa Brito, catedràtic d'Història de la UB; Josep Maria Loperena, jurista i escriptor

Moderarà l'acte: Javier Zapata, secretari general de la Federació Local de Sindicats de la CGT de Barcelona
Dia 13 d'octubre a les 18 h.

Consell de Guerra contra Ferrer i Guàrdia 1909

Reconeixement institucional de la figura de Ferrer i Guàrdia

- L'Ajuntament de Barcelona commemora el centenari de la mort de F. Ferrer i Guàrdia

La Comissió de Cultura, Educació i Benestar Social de l'Ajuntament de Barcelona a la seva sessió de dia 28 d'octubre de 2008 acordà la commemoració, al llarg de l'any 2009, del centenari de l'afusellament de Francesc Ferrer i Guàrdia, amb especial incidència en el fet de posar de relleu les seves contribucions a la pedagogia moderna, tot donant a conèixer la seva figura als centres escolars; i en el marc dels nous usos del Castell de Montjuïc, la celebració d'un acte commemoratiu del seu afusellament.

- El Congrés del Diputats dona suport a la commemoració del centenari de Ferrer i Guàrdia

La Comissió de Cultura del Congrés dels Diputats va aprovar el 23 de setembre de 2008 per unanimitat una iniciativa d'Esquerra Republicana de Catalunya (ERC) per impulsar el reconeixement públic de Francesc Ferrer i Guàrdia. La iniciativa garanteix el compromís econòmic del Govern per promoure les activitats que s'impulsin des de la societat civil i altres institucions del món cultural. La moció també inclou la petició d'ERC de recuperar i compendiar els fons documentals i arxius de la vida i obra de Ferrer i Guàrdia.

Monument a Ferrer i Guàrdia a Montjuïc

EL QUE HA ESDEVINGUT

SEMINARI: LA RECUPERACIÓN DEL PATRIMONIO HISTÓRICO-EDUCATIVO SEVILLANO **Facultad de Ciencias de la Educación, Universidad de Sevilla** **Sevilla, 23 i 24 d'octubre del 2008**

El passat mes d'octubre de 2008 va tenir lloc a terres sevillanes, concretament, a la Facultat de Ciències de l'Educació de la Universitat de Sevilla, el seminari: «La recuperación del patrimonio histórico-educativo sevillano»; un seminari dirigit a persones interessades en la recuperació i conservació del patrimoni historicoeducatiu de la ciutat de Sevilla i a professors de la mateixa universitat i d'altres nivells educatius, així com a alumnes universitaris. De la coordinació del seminari es va fer càrrec el professor investigador en formació Sr. Pablo Álvarez Domínguez ajudat pel grup d'investigació HUM206, «Historia de las enseñanzas no obligatorias en el distrito universitario de Sevilla (1845-1990)», que dirigeix la professora i catedràtica d'història de l'educació Dra. María Nieves Gómez García. El seminari formava part de les activitats vinculades amb el projecte d'investigació «Creación del Museo Pedagógico Andaluz». El seminari va ser subvencionat pel vicerectorat de Relacions Institucionals de la Universitat de Sevilla. Al desenvolupament del seminari han col·laborat el Departament de Teoria i Història de l'Educació i Pedagogia Social de la Universitat de Sevilla, la Regidoria d'Educació, l'Ajuntament de Sevilla i el Centre de Professorat de la mateixa ciutat.

Acte d'inauguració del seminari

Entre els objectius del seminari es trobaven els següents:

- Aprendre a valorar el patrimoni historicoeducatiu de Sevilla.
- Sensibilitzar els destinataris de l'activitat per a la recuperació i conservació del patrimoni historicoeducatiu en general, i sevillà, en particular.
- Vincular les persones interessades a conservar el patrimoni historicoeducatiu amb el projecte del Museo Pedagógico Andaluz.
- Establir vincles entre la Universitat i els centres d'Infantil, Primària i Secundària, per a iniciar activitats i projectes en comú vinculats amb la recuperació del patrimoni historicoeducatiu.
- Aportar als participants una sèrie d'elements, recursos i pautes per a la catalogació del patrimoni historicoeducatiu sevillà.
- Posar les bases per a la creació d'una xarxa de centres historicoeducatius pertanyents a Sevilla i la seva província.

A l'acte d'inauguració del seminari, presidit per la Sra. María Esther Gil Martín, tinent d'alcalde delegada d'Educació i Govern Interior de l'Ajuntament de Sevilla, va intervenir la professora Dra. María Nieves Gómez García, com responsable del Projecte I+D+I «Creación del Museo pedagógico Andaluz», i la Sra. Luisa Quintero, com assessora d'Educació Primària del Centre de Professorat de Sevilla. La conferència inaugural impartida pel professor Dr. Andrés Payá Rico, de la Universitat de València tingué per títol «Juguetes y objetos de juego. La importancia de lo lúdico en el museo pedagógico». L'acte va continuar amb la taula rodona titulada: «Recuperación de la memoria histórico-educativa de Sevilla. Estado de la cuestión y perspectivas futuras», en què varen intervenir diferents membres dels equips directius dels diferents centres històrics de Sevilla-San Isidoro, San Jacinto, Carmen Benítez, Altos Colegios Macarena, José M. del Campo, Borbolla, Arias Montano, Calvo Sotelo y España. La taula rodona va ser coordinada pel Sr. Luís Medina Ramírez, director de l'IES. Félix Rodríguez de la Fuente, de Sevilla i responsable del Museo Pedagógico Altos Colegios de Sevilla.

Conferència «Juguetes y objetos de juego. La importancia de lo lúdico en el museo pedagógico», del Dr. Andrés Payá Rico de la Universitat de València, presentada pel professor Pablo Álvarez Domínguez de la Universidad de Sevilla.

El dia 24 es va fer la segona conferència titulada: «El Museo Pedagógico del Niño de Albacete: posibilidades didácticas y relaciones con la institución escolar», pronunciada pel professor Sr. Juan Peralta Juárez, director del Museo Pedagógico del Niño y Centro de Documentación Histórica de la Escuela de Albacete. El seminari es va completar amb un debat sobre la manera de crear una xarxa de centres historicoeducatius a Sevilla i amb la presentació del Museo Didáctico Virtual del Patrimonio Histórico-Educativo Andaluz. La cloenda de l'acte va consistir en la lectura pel coordinador del seminari de les conclusions i en la clausura per part de la professora Dra. María Nieves Gómez García.

**CONGRESO INTERNACIONAL IBEROAMERICANO. «INFLUENCIAS FRANCESAS EN LA EDUCACIÓN ESPAÑOLA E IBEROAMERICANA (1808-2008)»
Universidad de Salamanca, del 15 al 18 d'octubre de 2008**

En el marc de les III Conversaciones Pedagógicas de Salamanca, del 15 al 18 d'octubre del passat 2008 es va reunir aquest Congrés, tot coincidint amb el segon centenari de la presència imperialista de Napoleó a la Península. Organitzat per la Universitat de Salamanca, amb el patrocini del Ministeri d'Educació i Ciència i de la Junta de Castilla y León, el Congrés es va celebrar en diferents sales de l'edifici Cossío (Facultat d'Educació), on van coincidir un bon nombre d'historiadors i historiadores que passaren revista a les relacions politicoeducatives i escolars observables entre França, Espanya, Portugal i Amèrica.

José Luis Peset Reig, Manuel de Puelles, Gonzalo Jover, Jean L. Guereña, Willem Frijhoff, Juan M. Fernández Soria, entre d'altres, van llegir ponències i conferències, complementades per una cinquantena de comunicacions. Des del Departament de Teoria i Història de l'Educació de la Universitat de Barcelona van defensar les comunicacions Raquel Cercós Raichs («Eugenio d'Ors y La Ben Plantada: la construcción de una identidad totalitaria»), Albert Esteruelas

(«Influencias francesas en la escuela Moderna de Ferrer y Guardia»), Xavier Laudo («La pedagogía de Jacotot y su perversión. El caso de Miguel Rovira»), Ángel C. Moreu («Las influencias francesas y su relación con la presencia anglogermana en los entornos de la pedagogía española durante el siglo XIX»), i Isabel Vilafranca («Las influencias del modelo de ciudadanía de la III República Francesa en la II República Española. Directrices de la política educativa»).

Membres del Departament de Teoria i Història de l'Educació de la Universitat de Barcelona, a la Biblioteca Històrica de la Universitat de Salamanca (17-10-2008)

CICLE DE CONFERÈNCIES: «JOVELLANOS I EL SEU TEMPS»
Centre de Cultura Sa Nostra de Palma, del 6 de novembre al 13 de desembre de 2008

Del 6 de novembre al 13 de desembre del 2008 va tenir lloc al Centre de Cultura Sa Nostra de Palma un cicle de vuit conferències titulat «Jovellanos i el seu temps», que va reunir a especialistes en els camps de la història, l'economia, l'educació i els estudis literaris. Amb aquest programa de conferències la Universitat de les Illes Balears se sumava a les celebracions organitzades per l'Ajuntament de Palma amb motiu del segon centenari de l'alliberament del polític asturià del seu empresonament al Castell de Bellver.

El catedràtic d'Història de l'Economia, Carles Manera, fou l'encarregat d'iniciar el programa, amb la conferència «L'economia espanyola a l'època de Jovellanos». El cicle va incloure també conferències de Luis Perdiges de Blas, degà de la Facultat de Ciències Econòmiques i Empresarials de la Universitat Complutense de Madrid, sobre «Jovellanos y el debate sobre la ley agraria» i de Philip Deacon, catedràtic de Literatura Espanyola de la Universitat de Sheffield que va parlar sobre «Gaspar Melchor de Jovellanos en el panorama literario de su época». El catedràtic d'Història Contemporània de la Universitat d'Alacant, Emilio La Parra, va parlar de «L'Espanya de Carlos IV». «La crisi de l'Antic Règim a Mallorca» fou el tema tractat pel catedràtic d'Història Moderna de l'Autònoma de Barcelona, Lluís Roura. «Anhelos y añoranzas de Gaspar de Jovellanos a la luz de sus cartas a su hermana Josefa desde Bellver» fou el títol de la conferència que impartí la professora de Filologia Angloamericana i Francesa de la Universitat de Oviedo i Premi d'Investigació Jovellanos 2008, María José Álvarez Faedo. El cicle es va cloure amb dues conferències sobre les idees educatives de Jovellanos a càrrec del catedràtic de Teoria i Història de l'Educació de la UIB, Antoni J. Colom, qui parlà de «Jovellanos i l'educació a Mallorca» i del catedràtic de Teoria i Història de l'Educació de la Universitat Complutense, Julio Ruiz Berrio, qui oferí una conferència sobre «Las propuestas educativas de G. M. de Jovellanos».

Conferència del Dr. Antoni J. Colom,
presentada pel Dr. Pere Fullana

Conferència del Dr. Julio Ruiz Berrio

L'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS COMMEMORA EL PRIMER CENTENARI DE LA JUNTA DE PROTECCIÓ A LA INFÀNCIA

«Les tendències de la joventut catalana estan canviant. La tolerància i el respecte a la llibertat són valors a l'alça entre els joves davant del consumisme, l'individualisme i una forta cultura de la imatge.» Aquesta és una de les conclusions que el sociòleg i professor de l'Escola Superior d'Administració i Direcció d'Empreses (ESADE) Lluís Sáez Giol va destacar en la seva ponència «Joventut, família i valors en temps canviants», pronunciada en el marc del seminari commemoratiu del centenari de la Junta de Protecció a la Infància, celebrat a l'IEC el passat 3 de desembre.

Per la seva banda, Carlos Sánchez-Valverde, del Departament de Teoria i Història de l'Educació de la Universitat de Barcelona, va donar una visió més històrica del paper de la joventut en la conferència «La Junta de Protecció a la Infància de Barcelona, 1908-1985». Sánchez-Valverde va analitzar les claus del naixement de la Junta, del funcionament institucional i del recorregut històric d'aquesta, i en va valorar la transcendència, ja que va ser un referent des del qual es va crear.

Al seminari van assistir prop de trenta estudiosos i experts en aquest camp de coneixement que, un cop acabades les dues ponències, van debatre i reflexionar sobre les claus dels canvis de valors entre la joventut i en l'entorn de la família.

El seminari va ser organitzat per la Secció de Filosofia i Ciències Socials de l'IEC i el Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada del Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya, amb la participació de la Societat Catalana d'Estudis Jurídics, la Societat d'Història de l'Educació dels Països de Llengua Catalana i la Societat Catalana de Pedagogia.

CELEBRACIÓ DEL SEMINARI «EL PATRIMONIO HISTÓRICO-EDUCATIVO Y LA ENSEÑANZA DE LA HISTORIA DE LA EDUCACIÓN».
Berlanga de Duero, 25 i 26 de març de 2009

Sota la coordinació de Pedro Luís Moreno Martínez, s'ha celebrat a Berlanga de Duero (Soria) el seminari «El patrimonio histórico-educativo y la enseñanza de la Historia de la Educación», els dies 25 i 26 de març de 2009, organitzat conjuntament per la Sociedad Española de Historia de la Educación (SEDHE) i el Centro Internacional de la Cultura Escolar (CEINCE).

La seu del CEINCE, dirigit pel professor Agustín Escolano Benito, catedràtic de la Universitat de Valladolid, acollí aquest seminari centrat en el paper dels recursos patrimonials en la docència de les matèries relacionades amb temàtiques historicoeducatives. Les ponències presentades varen ser les següents: per part de Gabriela Ossenbach Sauter, de la Universidad Nacional de Educación a Distancia, «La Manualística escolar y la enseñanza de la Historia de la Educación», per part de J. Mariano Bernal Martínez i J. Damián

López Martínez, de la Universitat de Múrcia, «El material de enseñanza como recurso didáctico en la Historia de la Educación», per part de Juan Luis Rubio Mayoral, de la Universitat de Sevilla, «Museos pedagógicos y experiencias educativas. Apuntes de futuro», per part de Paulí Dávila Balsera i Luis M. Naya Garmendia, procedents de la Universitat del País Basc, «El Centro de Documentación sobre Historia de la Educación en Euskal Herria en Internet: una experiencia innovadora», i per part de Cristina Martí Úbeda, de la Universitat de les Illes Balears, «Potencialidades y usos didácticos del patrimonio virtual en Internet para la enseñanza de la Historia de la Educación».

Inauguració del Seminari

Ponents i assistents varen tenir ocasió de debatre sobre la utilització dels diferents béns patrimonials en la docència de la història de l'educació, sobre l'aparició de nous mitjans d'accés a aquest patrimoni i sobre el plantejament de perspectives de futur en la docència universitària.

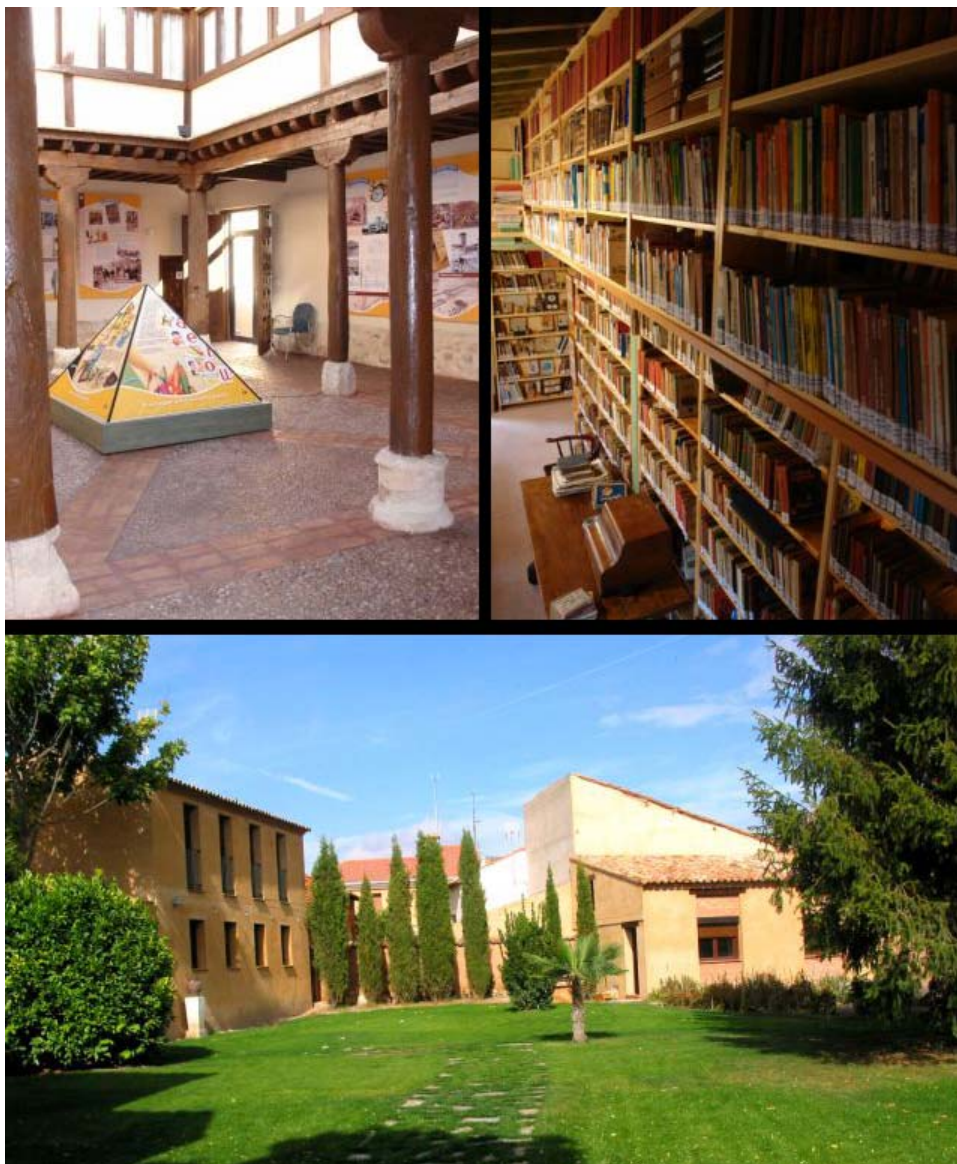
Intervenció de Luis M. Naya i Paulí Dávila

Intervenció de Cristina Martí

Així també es realitzà una visita a les instal·lacions del CEINCE, entitat promoguda per l'Associació Schola Nostra, en la qual Agustín Escolano Benito mostrà als assistents el fons patrimonial d'aquest centre, compost, en part, per milers d'exemplars de manuals escolars, i les diverses sales obertes als visitants per a la interpretació de tot aquest patrimoni relacionat amb l'escola.

El CEINCE es defineix com un centre integral de documentació, investigació i interpretació de tots els aspectes relatius a la cultura de l'escola, camp que tracta des d'una perspectiva multidisciplinària i internacional, en les seves dimensions històriques i en les seves projeccions actuals i futures. Estructura les seves accions en tres àrees temàtiques: en primer lloc, la memòria de l'escola i el patrimoni de l'educació, en segon lloc, la manualística, i finalment, la cultura de l'escola i la societat del coneixement.

Algunes fotografies dels espais del CEINCE

Per a més informació sobre el CEINCE, podeu consultar la direcció: <<http://www.ceince.eu/>>.

Així també, el seminari inclogué diverses visites culturals de gran interès per als assistents, com ara la realitzada per la vila de Berlanga, declarada com a conjunt historicoartístic o bé la visita a l'ermita mossàrab de San Baudelio, antic monestir que conserva restes de pintures romàniques de gran rellevància en el patrimoni historicoartístic nacional.

Fotografia dels participants al jardí del CEINCE

HOMENATGE AL Dr. MIQUEL GOLOBARDES I VILA
Peralada, 27 i 28 de febrer de 2009

Es compleix el centenari del naixement del Dr. Miquel Golobardes i Vila (Peralada 1909 – Barcelona 1971), historiador i catedràtic de grec.

Els dies 27 i 28 de febrer de 2009 es va retre un homenatge al Dr. Miquel Golobardes, a la biblioteca del castell de Peralada, d'on fou director de les Edicions de la Biblioteca del Palau de Peralada, i a l'Institut Ramon Muntaner de Figueres, amb la descoberta d'una làpida, en memòria del temps en què en fou professor.

Un cas sorprenent de vocació intel·lectual!

Va néixer en el si d'una família de pagesos. Cursà el primer ensenyament a l'Escola dels Comtes de Peralada. Sentí una irresistible vocació per a l'estudi. En tornar del servei militar inicià el batxillerat, que acabà en dos anys. Cursà magisteri a l'Escola de la Normal de la Generalitat.

Després de la guerra va ser depurat. Amb l'aportació de quantiosos certificats de bona conducta i avals va poder dur a terme la Llicenciatura d'Història, en l'especialitat d'Història Antiga.

Era un home senzill. Inicià la seva tasca intel·lectual en una època difícil.

Historiador de múltiples aspectes de l'època antiga i medieval de l'Empordà i la Catalunya Nord, doctor, catedràtic de grec d'Institut de batxillerat, director de les Edicions de la Biblioteca del Palau de Peralada, on va dur a terme, a més, una remarcable labor ordenadora i de classificació de documents. Desplegà una intensa activitat cultural com a conferenciant, ponent a congressos sobre temes d'història antiga i medieval, organització d'exposicions documentals...

La seva ploma no va romandre mai inactiva. És autor, d'entre una llarga llista d'obres, de les monografies històriques *El monestir de Santa Maria de Vilabertran* (1949), *El convento del Carmen de Peralada* (1953), *El Sepulcre de Peralada* (1955), *Peralada, condado, villa y palacio* (1959) i *Els remences dins el quadre de la pagesia catalana fins al segle XV* (1971-1973), la seva tesi doctoral, basada en l'estudi dels homes de la seva terra. És una aportació a l'estudi d'aquella pagesia sotmesa i, també, a l'estudi de l'evolució agrària catalana a l'Edat Mitjana.

Ensenyà grec i llatí, prehistòria, història antiga i medieval, a la universitat. Va ésser un professor modest i honest. Els alumnes recorden el seu mestratge.

Tota aquesta formació humana, cultural, polifacètica, fou fortament sotragada amb l'esclat de la Guerra Civil i amb la dura postguerra. Però ningú, tampoc els esdeveniments adversos, no va poder apartar Miquel Golobardes de la via que havia emprès, sempre fidel a si mateix i a les essències de la seva terra.

TESI: PROJECCIÓ CULTURAL I EDUCATIVA DELS ATENEUS A MENORCA (1905-1939)

«Projecció cultural i educativa dels ateneus a Menorca (1905-1939)»

Autor: Xavier Motilla Salas

Defensada el 16 de desembre de 2008 al Departament de Pedagogia i Didàctiques Específiques de la Universitat de les Illes Balears. Dirigida pel Dr. Bernat Sureda Garcia.

Tesi doctoral emmarcada en els estudis sobre la sociabilitat en general i les seves implicacions educatives, camp d'investigació emergent en la història de l'educació. Pretén aportar una nova línia d'investigació a l'estudi de la sociabilitat cultural i educativa, a través de l'anàlisi dels ateneus, tipologia d'associacionisme emblemàtica en aquest sentit arreu del país. La investigació aprofundeix en l'estudi de la projecció cultural i educativa dels ateneus a Menorca entre 1905 i 1939, a través de l'anàlisi d'aquestes entitats, de llur història, organització, activitats, etc., i dels col·lectius i les persones que s'hi involucraren —a través dels discursos i les iniciatives que dugueren a terme. El treball s'estructura en diversos apartats que ofereixen: una perspectiva bibliogràfica dels estudis sobre la sociabilitat i l'associacionisme a l'Estat espanyol, amb especial incidència pel que fa al moviment ateneístic i les seves implicacions culturals i educatives; una síntesi de la situació política, econòmica, social, cultural i educativa de la Menorca dels anys objecte d'estudi; i l'anàlisi dels ateneus sorgits a Menorca en el període analitzat així com dels seus possibles antecedents —aprofundint en l'estudi de la més emblemàtica i activa d'aquestes institucions a l'illa: l'Ateneu Científic, Literari i Artístic de Maó. Inclou un extens apartat d'annexos, així com també abundant material iconogràfic inèdit. La tesi obtingué la qualificació d'excel·lent *cum laude* per unanimitat per part del tribunal que l'avaluà format pel Dr. Antoni J. Colom (UIB), Dr. Josep González-Agàpito (UB), Dr. Alejandro Mayordomo (UV), Dr. Salomó Marquès (UdG) i per la Dra. Francesca Comas (UIB).

Domicili social de l'Ateneu Científic, Literari i Artístic de Maó i de les entitats que endegà o s'hi afiliaren en el període estudiat

INFORMACIONS D'INTERÈS

L'EDUCACIÓ I LA CONSTRUCCIÓ DE LA IDENTITAT NACIONAL AL LLARG DEL SEGLE XX. Seminari de Primavera, 8 de maig 2009. *Societat Història de l'Educació dels Països de Llengua Catalana*

Programa i horari

9.30 h Salutació de benvinguda

10 – 11 h Ponència

Quan parlem d'identitat nacional de què parlem?

Jaume Sobrequès, president de la Societat Catalana d'Estudis Històrics i professor de la Universitat Autònoma de Barcelona.

11 -11.30 h pausa i cafè

11.30 – 13.30 Ponències

Educació, presència i evolució dels diferents nacionalismes a l'Estat espanyol (I)

Paulí Dàvila, Euskal Herriko Unibertsitatea

María del Mar Pozo Andrés, Universidad de Alcalá de Henares.

13.30 – 15.30 h Pausa i dinar

15.30 – 17.30 h Ponències

Educació, presència i evolució dels diferents nacionalisme a l'Estat espanyol (II)

Narciso de Gabriel, Universidade A Coruña

Francesc Xavier Hernández. Universitat de Barcelona.

Institucions col·laboradores:

Secció de Filosofia i Ciències Socials de l'Institut d'Estudis Catalans.

Societat Catalana d'Estudis Històrics.

El Seminari se celebrarà a la sala Nicolau d'Olwer de l'Institut d'Estudis Catalans.

Nota: la inscripció és gratuïta. Per qüestions d'organització cal inscriure-s'hi abans del dilluns 4 de maig, podeu fer-ho posant-vos en contacte amb Teresa Balaguer, tel. 933 24 85 80, <tbalague@iecat.net>.

Recordeu que les jornades sobre «L'educació i la construcció de la identitat nacional al llarg del segle XX» continuarà amb el Seminari «Llengua, escola i alfabetització a les diferents nacionalitats de l'Estat espanyol» el 20 de novembre de 2009.

EL LARGO CAMINO HACIA UNA EDUCACIÓN INCLUSIVA. (LA EDUCACIÓN ESPECIAL Y SOCIAL DEL SIGLO XIX A NUESTROS DÍAS)
HEZKUNTZA INKLUSIBORA IRISTEKO BIDE LUZEA. (HEZIKETA BEREZIA ETA GIZARTE HEZIKETA XIX. MENDETIK GAUR EGUN ARTE)
Pamplona, 29, 30 de juny i 1 de juliol de 2009

La Sociedad Española de Historia de la Educación va acordar el juny de 2007 celebrar el seu XV Col·loqui a Pamplona, a la Universitat Pública de Navarra.

En l'Any Europeu de la Igualtat d'Oportunitats per a tots, i en el qual el nostre país ha ratificat la Convenció sobre els Drets de las Persones amb Discapacitat, va semblar oportú dedicar el pròxim Col·loqui a estudiar la resposta que el sistema educatiu ha donat a las persones amb necessitats educatives especials.

Una història en la qual imperdonables retards i grans oblits han anat paral·lels a dedicacions exemplars, i on importants discriminacions han donat pas a inclusions i suports personalitzats. Amb llums i ombres, l'educació ha estat un factor decisiu per enllumenar una nova sensibilitat social que ha d'acollir a totes las persones i per donar pas a nous paradigmes científicolegals que avui sustenten l'atenció socioeducativa.

Quotes d'inscripció:

Fins a l'1 de juny de 2009

- Socis SEDHE: 275 Euros
- No socis: 325 Euros
- Socis de AJITHE: 135 Euros
- Estudiants: 75 Euros

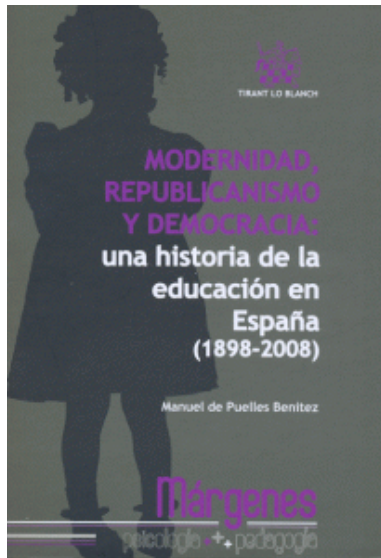
Des del 2 de juny de 2009

- Socis SEDHE: 325 Euros
- No socis: 375 Euros
- Socis de AJITHE: 160 Euros
- Estudiants: 100 Euros

Per a més informació sobre el programa, allotjament, etc., consulteu:

<<http://xvcoloquiohistoriaeducacion.unavarra.es/index.php>>.

LLIBRES

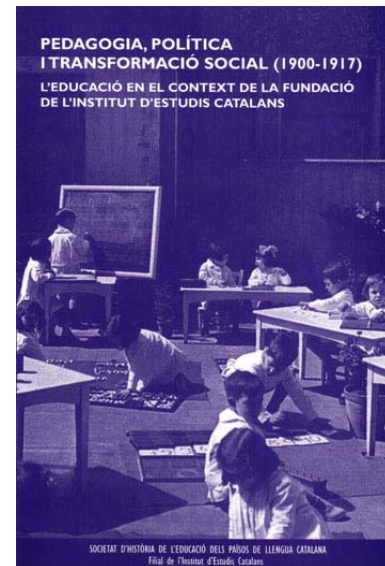
PUELLES BENÍTEZ, Manuel de. *Modernidad, republicanismo y democracia: una historia de la educación en España (1898-2008)*. València: Tirant lo Blanch, 2009.

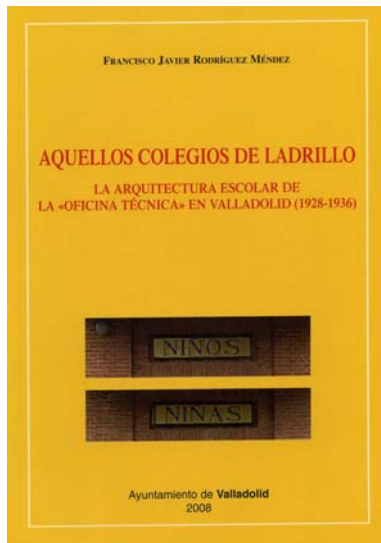
L'aparició dels sistemes públics d'educació a l'Europa contemporània està íntimament lligada amb la irrupció de la modernitat, la força matriu de la qual es troba en la Revolució francesa. Des d'aquesta perspectiva, Espanya es va trobar immersa, com altres països europeus, en la terrible pugna entre els elements premoderns i els partidaris de la modernitat. En educació, la modernitat va suposar en el segle XIX la creació d'un sistema educatiu i, consegüentment, l'escolarització bàsica de tota la població infantil, fenomen sobre el qual es va ocupar l'autor d'aquesta obra en un dels seus últims llibres, *Estat i educació a l'Espanya liberal (1809-1857)*. Un sistema educatiu nacional frustrat. El segle XX va començar a Espanya amb la commoció del 98. Va ser l'hora dels regeneracionismes en educació, de la influència pública de la ILEt, del naixement del projecte educatiu del socialisme

democràtic i del programa d'instrucció pública del republicanisme històric. Institucionalisme, socialisme i liberalisme democràtic van confluir en l'eclosió que va representar la II República, violentament frustrada pel franquisme, vertader ajustament de comptes que els elements premoderns van fer amb la modernitat. La volta de la democràcia ha suposat el retorn de la modernitat, la solució de vells problemes i l'aparició d'altres de nous no menys importants.

MONÉS I PUJOL-BUSQUETS, J. (coordinadors): *Pedagogia, política i transformació social (1900-1917). L'educació en el context de la fundació de l'Institut d'Estudis Catalans*. Barcelona: Societat d'Història de l'Educació dels Països de Llengua Catalana, IEC, 2008.

Obra publicada en ocasió del centenari de la fundació de l'Institut d'Estudis Catalans. Inclou, després d'una presentació del coordinador de l'obra, Jordi Monés i Pujol-Busquets, treballs de Salvador Domènech i Domènech: «El Moviment de renovació pedagògica públic i privat», de Maria Lluïsa Gutiérrez Medina: «La Formació del mestre en el marc de la modernització del sistema educatiu», de Jordi Monés i Pujol-Busquets: «La Introducció del català a les institucions educatives», de Conrad Vilanou i Torrano: «Enllà del Noucentisme: lectura pedagògica de l'arquitectònica d'Eugeni d'Ors», de Ramon Tarròs i Esplugas i Joan Florensa i Parés: «Església, cultura i educació», de Pere Solà i Gussinyer: «Les propostes educatives dels diferents sectors del moviment obrer: Catalunya 1900-1917», d'Esther Cortada i Andreu: «Feminisme i educació als inicis del segle XX», de Xavier Laudo Castillo i Jordi Monés i Pujol-Busquets: «Les influències dels corrents internacionals de l'Escola Nova», el de Jordi Monés i Pujol-Busquets: «La Formació professional», el de Montserrat Alay: «La Problemàtica de la infància desvalguda: projecte de reinserció i escolarització» i el de Pere Soler i Masó: «Les Colònies escolars i altres iniciatives paraescolars en el context de la fundació de l'IEC».

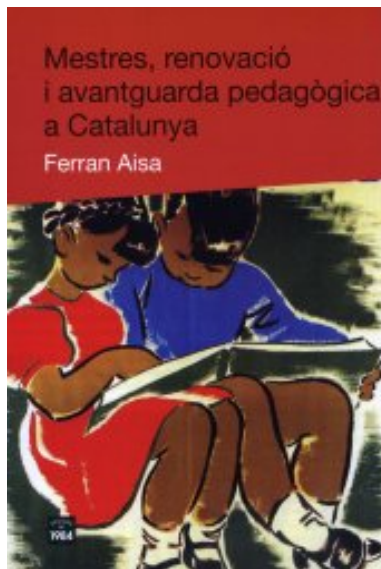
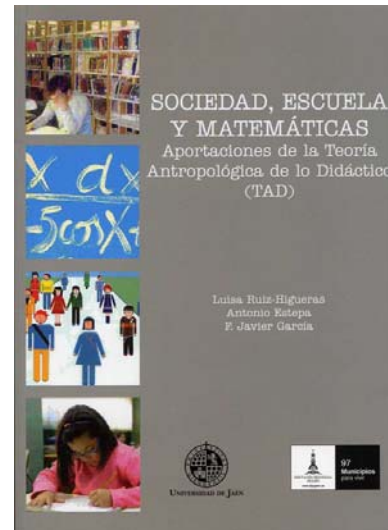

RODRÍGUEZ MÉNDEZ, Francisco Javier. *Aquellos colegios de ladrillo. La arquitectura escolar de la «Oficina Técnica» en Valladolid (1928-1936)*. Valladolid: Ayuntamiento de Valladolid, 2008.

Entre 1920 i 1936 tota l'arquitectura escolar construïda a l'Estat espanyol fou redactada per l'Oficina Técnica de Construcciones Escolares del Ministerio de Instrucción Pública. Executà els projectes d'escoles estatals i inspeccionà els edificis i locals que es destinaven aleshores a l'ensenyament primari, tant públics com privats. L'obra analitza exhaustivament els grups escolars de Valladolid sorgits entre 1928 i 1936, i s'estudien en profunditat els esmentats grups escolars tot relacionant-los amb la resta de producció de l'«Oficina Técnica» en el panorama nacional, motiu pel qual es repassen diversos centres escolars erigits a altres indrets de la comunitat autònoma de Castella i Lleó i també a Madrid.

RUIZ-HIGUERAS, Luisa.; ESTEPA, Antonio.; GARCÍA, F. Javier. *Sociedad, escuela y matemáticas. Aportaciones de la Teoría Antropológica de lo Didáctico (TAD)*. Jaén: Universidad de Jaén, 2007.

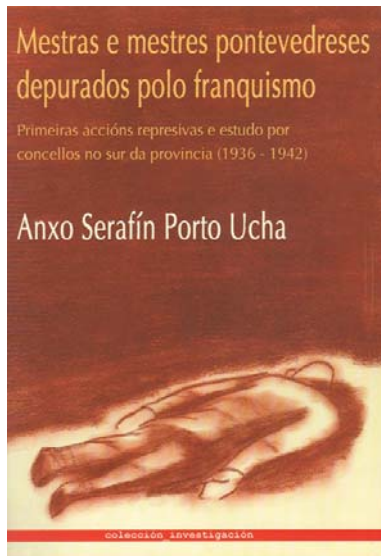
Llibre fruit del I Congreso Internacional sobre Teoría Antropológica de lo Didáctico: Sociedad, Escuela y Matemáticas, que recull les contribucions dels investigadors que hi participaren. Els treballs publicats mostren, en primer lloc, la difusió de la TAD en grups científics d'alt nivell i, en segon lloc, la pertinença de l'esmentada teoria per a la investigació en didàctica de les matemàtiques, pel seu èficac control metodològic i per la qualitat dels resultats.

AISA, Ferran. *Mestres, renovació i avantguarda pedagògica a Catalunya*. Barcelona: Edicions 1984, 2008.

L'obra fa un recorregut per la història de l'educació a Catalunya. Es tracta d'un viatge pedagògic que s'inicia en els moments més pioners del segle XIX i estudia el procés de lluita, modernització i progrés dels mestres que van desenvolupar una gran tasca educativa, tant a les escoles de les ciutats com a les escoles rurals. L'autor fa un repàs sobre quines eren les característiques de les escoles independents com foren les escoles laïques, l'Escola Moderna, l'escola dels ateneus, l'escola neutra i l'escola racionalista. Analitza les escoles que basaven el seu component pedagògic en el catalanisme (com l'Escola Sant Jordi o l'Escola del Districte II de Barcelona). L'assaig també fa referència a les iniciatives dels grans pedagogs catalans tant a les escoles pilot, les racionalistes o les del Patronat Escolar, com Francesc Ferrer i Guàrdia, Jeroni Estrany, Joan Bardina, Pere Vila, Alexandre Galí, Artur Martorell, Josep Palau i Vera, Manuel Ainaud,

Eladi Homs, Josep Parunella, Frederic Godàs, Pere Vergés, Rosa Sensat..., entre d'altres.

PORTO UCHA, Anxo Serafín. *Mestras e Mestres pontevedreses depurados polo franquismo. Primeiras accións represivas e estudo por concellos no sur da provincia (1936-1942)*. Ponteareas (Pontevedra): Alén Miño, 2008.

L'objectiu de *Mestras e Mestres pontevedreses depurados polo franquismo. Primeiras accións represivas e estudo por concellos no sur da provincia (1936-1942)* és investigar el procés de depuració dut a terme a la província de Pontevedra. S'hi analitzen els dispositius i les diferents fases i sancions del procés depurador, en un intent d'interpretació quantitativa i qualitativa.

Producte de diversos anys de labor investigadora, juntament amb la relació nominal dels depurats i les diferents resolucions, el treball reconstrueix noves històries de vida, a través del testimoni personal sobre els esdeveniments soferts pels «portadores da luz nas tebras da ignorancia», com es recull en el valuós *Limiar* de Xosé M. Beiras.

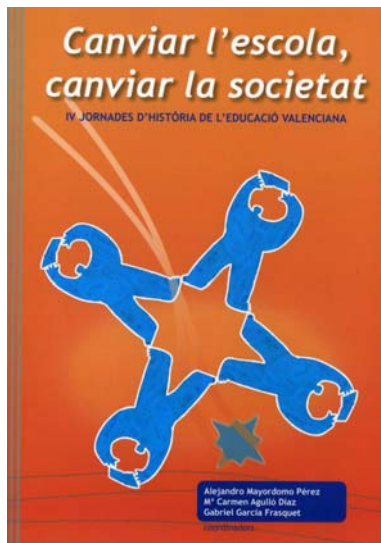
Complementat amb el marc teoriconormatiu i l'anàlisi global de la depuració, a més dels morts, afusellats o «passejats», el llibre parteix de les col·laboracions publicades per l'autor en el periòdic *A Peneira*, referit a una part del territori, coincidint amb «l'Any de la Memòria Històrica» (2006).

ESTEBAN ORTEGA, J. (ed.). *Cultura, hermenèutica y educación*. Colección Seminario. Valladolid, Berlanga de Duero: Universidad Europea Miguel de Cervantes, CEINCE, 2008.

Fruit de la col·laboració entre el Seminari de la Sociedad y Cultura Contemporáneas (SEMSOCU) de la Universidad Europea Miguel de Cervantes i del Centro Internacional de la Cultura Escolar (CEINCE), i sota la coordinació de Joaquín Esteban Ortega, aquest llibre ens apropa, atent sempre a l'impuls ètic de la tasca educativa i als condicionants sociohistòrics en què aquesta es veu immersa, a temes fonamentals com ara la reflexivitat hermenèutica en l'educació, conceptes essencials de la nostra tradició cultural com el de *Bildung*, o les implicacions diverses de la quotidianitat estudiada des de la perspectiva de l'analogia hermenèutica.

Diversos autors han col·laborat en la publicació d'aquesta obra, recull dels treballs presentats al I Encuentro sobre Hermenéutica y Educación celebrat a Berlanga de Duero el 2008, com Anita Gramigna, Umberto Margiotta, Francisco Arenas-Dolz, Antonio Valleriani, Conrad Vilanou, María García Amilburu, Pablo García Castillo, Ana Vaccarili, Fábio Henrique Sousa, Mauricio Beuchot, Luis Eduardo Primero, Ana Ornelas, Miguel Ángel Quintana, Agnese Ravaglia i María G. Navarro, així com també J. Esteban Ortega.

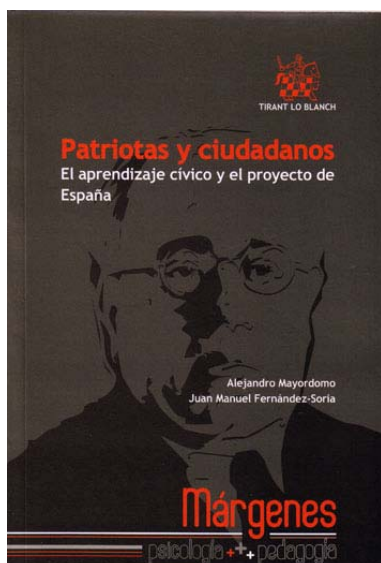
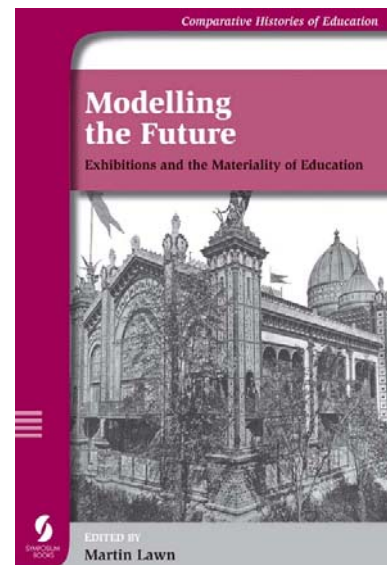
MAYORDOMO PÉREZ, Alejandro.; AGULLÓ DÍAZ, M. Carmen.; GARCIA FRASQUET, Gabriel (coordinadors). *Canviar l'escola, canviar la societat. La renovació pedagògica valenciana al segle XX*. Gandia: CEIC Alfons el Vell, Universitat de València, IV Jornades d'Història de l'Educació Valenciana, 2008.

Actes de les IV Jornades d'Història de l'Educació Valenciana que presenten tot un corrent innovador de mestres conscients que reclamaven la dignitat del seu ofici, que es qüestionaven lúcidament la seva labor quotidiana, que estaven atents als mètodes, les estratègies d'aprenentatge i les experiències dels més destacats pedagogs europeus i maldaven per emprar-los; dels col·lectius que, elevant-se sobre la rutina i el conformisme, reflexionaven sobre el sentit de l'educació, els objectius que s'hi pretenien o el model de societat que procuraven; de governs que, en èpoques de canvi social accelerat com els inicis de la Segona República i

l'etapa democràtica actual, confiaven en el poder transformador de l'escola per a construir una societat nova, més culta, més lliure, justa i igualitària.

LAWN, M. (ed.). *Modelling de future. Exhibitions and the Materiality of Education*. Londres: Symposium Books, 2009.

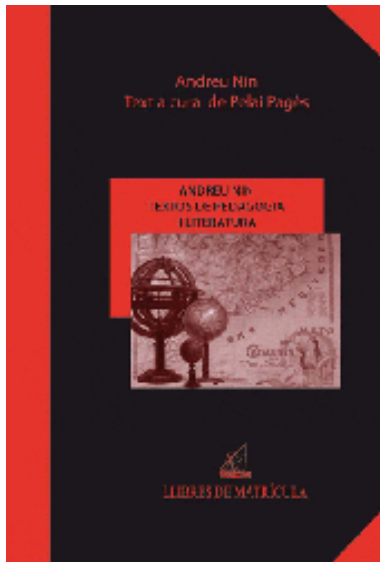
Aquesta obra, editada per Martin Lawn, és un recull de treballs en llengua anglesa que analitzen el paper que jugaren les exposicions universals que tingueren lloc en el segle XIX i a principi del XX amb relació a l'educació. La dimensió educativa de les exposicions universals es configura com un àmbit amb moltes possibilitats per als historiadors de l'educació. D'entre les aportacions de diversos autors, podem destacar les de Martin Lawn, d'Eckhardt Fuchs, de Kayoko Komatsu, de Noah W. Sobe i Carrie B. Rackers, o bé les d'Agustín Escolano Benito i María del Mar del Pozo Andrés.

MAYORDOMO, A.; FERNÁNDEZ SORIA, J. M. *Patriotas y ciudadanos. El aprendizaje cívico y el proyecto de España*. València: Tirant lo Blach, 2008.

El llibre pretén mostrar, des de la investigació i la reflexió historicoeducativa, com s'ha anat pensant i construint la idea de canvi social, la recerca de la felicitat comuna i el bé de la nació, i com s'ha anat definint la idea d'Espanya com nació, com pàtria, com Estat modern. Ocupen aquestes pàgines els ideals i les controvèrsies que van moure aquest projecte, els progressos —més que els retorns— en l'avanç d'aquest ideal, les exigències per a dur-lo a terme, els problemes sorgits, les solucions entrevistes, els fracassos i els èxits arribats. En el llibre tot el protagonisme és per al procés de constitució del ciutadà d'una nació i un Estat modern, en el qual té una molt visible presència la formació de les qualitats —virtuts cíviques— que ha de reunir per a arribar a aquest estatus de

ciutadania: les seves obligacions civils, les seves qualitats morals, els seus deures i els seus drets, l'aprenentatge de la llibertat i de la democràcia real, en fi, la construcció humana, cívica i pedagògica que exigeix la nova ciutadania que es va gestant en la Il·lustració i que culmina en la Segona República. Entre aquestes coordenades temporals discorre aquest llibre que parla precisament d'això, d'una idea en construcció, del projecte d'Espanya, i del pensament i els recursos d'aprenentatge cívic per a dur-lo a terme.

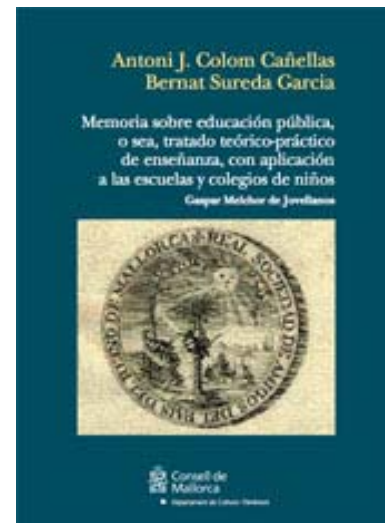
NIN, Andreu. *Textos de Pedagogia i Literatura*. Edició a cura de Pelai Pagès. Calafell: Llibres de Matricula, 2008.

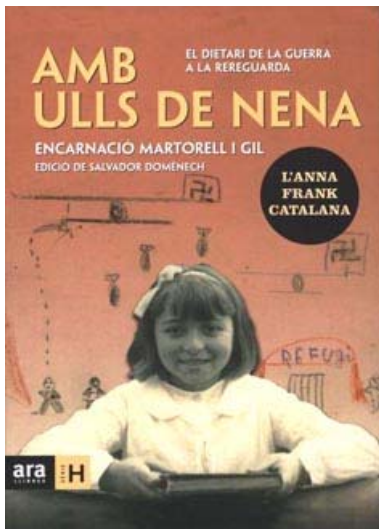
Andreu Nin va ser mestre, de manera que es va preocupar, sobretot durant la primera part de la seva vida, per les qüestions pedagògiques. En la seva joventut va abraçar la causa republicana i catalanista, i va col·laborar amb diaris com *El Poble Català*. A més va militar en la maçoneria, tot adoptant el nom de Pestalozzi. Com és sabut després d'aquests inicis pedagògics va viure durant molts anys a la Unió Soviètica i es va convertir en un dels millors especialistes en literatura russa, llengua que dominava perfectament. En la present edició es recullen diversos treballs, pocs coneguts fins ara, i que responen a aquestes dues etapes: en primer lloc, s'apleguen un grapat d'escrits d'orientació pedagògica (conferències, articles, comentaris bibliogràfics, etc.) i, en segon lloc, es reuneix un aplec de treballs de crítica literària. Una síntesi, una obra indispensable per conèixer, més de prop, qui fou un dels

primers intel·lectuals crítics amb l'estalinisme.

JOVELLANOS, G. M. de. *Memoria sobre educación pública, o sea, tratado teórico-práctico de enseñanza, con aplicación a las escuelas y colegios de niños*. Edició, introducció i notes a cura d'Antoni J. Colom Cañellas i Bernat Sureda Garcia, Palma: Consell de Mallorca, 2008.

Reedició d'una de les obres claus per entendre el pensament educatiu de Jovellanos. El llibre ha estat publicat pel Departament de Cultura i Patrimoni del Consell de Mallorca, en el marc de les commemoració del dos-cents aniversari de l'alliberament de l'escriptor de la seva presó del Castell de Bellver. L'amplia presentació i les notes que acompanyen el text situen l'obra en el conjunt del pensament de Jovellanos i en el marc de les idees del seu temps, i analitzen també la relació de Jovellanos amb els membres de la Real Sociedad Económica de Amigos del País, als quals Jovellanos dedicà l'obra. Antoni J. Colom Cañellas i Bernat Sureda Garcia ens donen també a conèixer la situació de l'ensenyament a la Mallorca de principi del segle XIX, que serveixen de referència a Jovellanos per reflexionar sobre el tipus l'establiment educatiu i l'educació més convenient per als joves d'aquella època.

MARTORELL I GIL, E. *Amb ulls de nena*. Barcelona: Ara Llibres, 2008. Edició de Salvador Domènech.

Salvador Domènech ens té acostumats a publicacions rigoroses i exhaustives. De la darrera, sobre *Els alumnes de la República* en donaven notícia en l'anterior butlletí. El llibre d'Encarnació Martorell és un dels resultats d'aquest treball sobre l'alumnat de les escoles municipals de Barcelona.

Es tracta del dietari de la guerra a la rereguarda escrit per una nena barcelonina que anava a les escoles municipals. Escrit amb una frescor i sinceritat, la seva lectura et retorna a una trista i dura realitat d'un país en guerra. Parla dels bombardejos, els racionaments, la gana, la mort d'amics i parents al front, les mancances de tot tipus: d'aigua, gas, electricitat, etc. També deixa constància de fets més importants, des del punt de vista polític, com varen ser, per exemple, la retirada de les brigades internacionals.

L'autora, una adolescent, explica el que passa, el que viu i escriu, a més, les reflexions sobre els esdeveniments dels quals és protagonista, per exemple, de la inhumanitat de la guerra quan criden la lleva del 26 i del 25. A mesura que llegeixes les pàgines plenes de vida t'adones de com la duresa de la guerra i de la situació de violència que es viu a la ciutat i al país la fa créixer humanament.

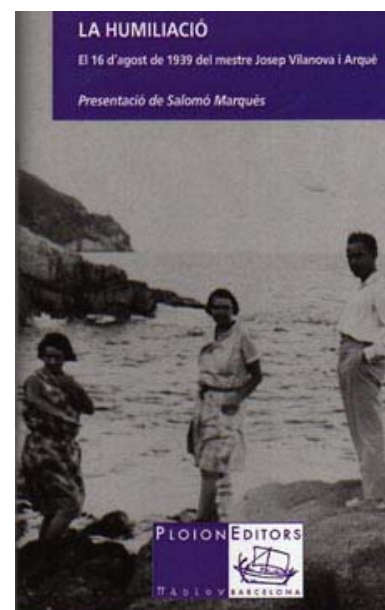
En el dietari hi ha nombroses referències a la realitat escolar. L'Encarnació explica el dia a dia d'una escola que vol viure amb normalitat i que es veu condicionada per la situació bèl·lica. Parla de companys d'escola que marxen a altres poblacions i de l'arribada d'infants refugiats de Màlaga i Madrid, de l'ajuda dels quàquers, de les cantines escolars, dels canvis d'horari a l'escola a causa dels bombardejos, de les absències de classe per haver d'anar a fer cua per aconseguir menjar; dels exàmens, de les relacions amb els companys, de les passejades pel jardí on hi ha els infants més petits, d'algunes activitats escolars: taquigrafia, francès, etc.

Fins i tot, hi deixa entreveure algunes aficions pedagògiques. A la pàgina 144 escriu: «*Avui, el tema dels meus pensaments és un que tots els pobres coneixem. És el de: "Si jo fos rica..."*». Altres vegades hi havia pensat, però mai com avui. Si jo fos rica, molt rica, fundaria un orfenat. I hi mantindria molts infants mancats de pare o mare. L'edifici el faria construir en una muntanya, que seria el seu jardí; allí podrien esbargir-se plenament, sense haver-los de dir: "Per aquí no passeu perquè hi ha una parcel·la". Per aquí tampoc perquè és el jardí dels nois". I corrent pels jardins de la natura anirien creixent els meus orfes. Els ensenyaria de tot, però més que res a odiar la guerra».

En aquests temps de recuperació de la memòria històrica, la lectura d'aquest dietari ens acostava a una realitat personal i a una vivència escolar de la qual es parla poc quan s'explica l'escola en temps de guerra.

La humiliació. El 16 d'agost de 1939 del mestre Josep Vilanova i Arqué. Presentació de Salomó Marquès Sureda. Barcelona: Ploion Editors, 2008, 52 pàg.

En aquest llibret, Salomó Marquès ens ofereix, de manera certament original, una mostra de la humiliació que suposà l'inici de la dictadura franquista per als mestres catalans, i ho fa a mode d'exemple, tot reproduint els discursos que va haver d'escoltar un mestre català, Josep Vilanova, el 16 d'agost de 1939 al Palau de la Música Catalana. Aquells discursos foren, segons ens diu Salomó Marquès en la presentació d'aquest treball, una «gegantina cerimònia d'humiliació dels mestres catalans, una passada de comptes i una venjança institucional com mai no s'havia produït en la

història d'Espanya des dels temps de la Inquisició i els autos de fe».

LLORCA, A. *Desde la escuela y para la escuela. Escritos pedagógicos y diarios escolares*. Edición de María del Mar del Pozo. Madrid: Biblioteca Nueva, 2008, 326 pàg.

Aquest llibre reuneix un conjunt de treballs d'Àngel Llorca García, un dels mestres espanyols més famosos del primer terç del segle XX. Format en les idees institucionistes i amic personal de Francisco Giner de los Ríos i de Manuel Bartolomé Cossío, aquest docent mostrà un camí clar, el de la renovació pedagògica de l'escola pública a partir de l'esforç i l'entrega dels mestres. En aquesta obra, María del Mar del Pozo recull no tan sols els treballs més representatius de la trajectòria professional de Llorca i de la seva tasca al front del Grupo Escolar Cervantes de Madrid, sinó també un conjunt de texts inèdits, fonamentalment diaris escolars i relats de les seves experiències, fruit dels seus viatges per Europa, on visità nombroses escoles, assistí a classes de Piaget i Claparède a l'Institut J. J. Rousseau, i participà en els primers congressos internacionals del

moviment de l'Escola Nova.

VARELA I SERRA, J. *Maria Rúbies o el repte constant. Política, religió i pedagogia a la Catalunya del segle XX*. Lleida: Pagès editors, col·lecció Guimets, 2008.

Els historiadors de l'educació estem d'enhorabona. La biografia que Varela ha escrit sobre Maria Rúbies ens permet d'anar omplint buits que encara hi ha en la nostra historiografia educativa més recent. Als 15 anys de la seva malaguanyada mort encara és possible de poder parlar amb aquelles persones que varen treballar al seu costat i, també, amb les que hi varen estar en contacte des de més lluny.

Aquest és un dels mèrits del llibre: recollir la veu de testimonis de primera mà que ens permeten de conèixer la seva rica i variada personalitat. Un altre mèrit destacable és el treball documental que l'autor ha dut a terme per presentar-nos els trets més sobresortints de Maria Rúbies. Una lleidatana amb una marcada personalitat que, moguda per profundes conviccions religioses i cíviques, va actuar amb fermesa en el camp de la política, de la religió i de la pedagogia, tal com indica l'autor en el subtítol del llibre.

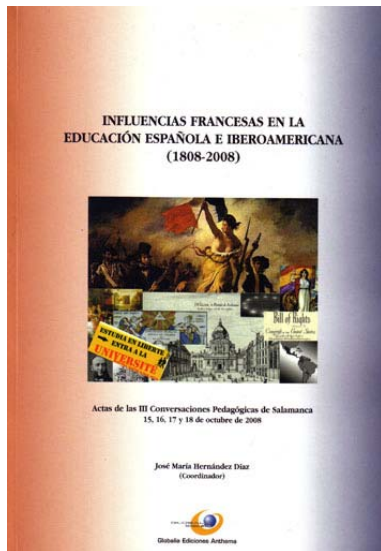
Tot i que la seva dimensió pedagògica es va exposant al llarg de tot el llibre, hi ha alguns capítols que poden interessar de manera especial els historiadors de l'educació; per exemple, el dedicat a «Els anys de la pedagogia (1966-1976)», a partir de la pàgina 93 on es parla de Rosa Sensat, de les trobades amb A. Galí, de l'escola Espiga, de l'ICE de la Universitat Autònoma i de l'Escola de mestres de Sant Cugat, etc. Són pàgines en què es posen de manifest les il·lusions i, també, les tensions i la diversitat d'opinions a l'hora de dur a terme projectes renovadors fruit de visions diferents de la societat. El mateix passa quan es parla d'«El Consell Català d'Ensenyament». Un altre capítol que mereix una atenció especial és el dedicat a «La pedagogia de Maria Rúbies: teoria i pràctica».

El llibre, amb molts comentaris de l'autor, que va compartir amistat i militància política amb Rúbies, tot parlant d'ella ens ofereix, al mateix temps, una visió d'aspectes de la pedagogia de Catalunya amb ulls de fora de Barcelona. Una visió en alguns aspectes crítics que ens ajuden a

comprendre la diversitat de tendències en les propostes renovadores més recents a casa nostra.

L'autor, en l'actualitat catedràtic de matemàtiques a l'Institut Samuel Gili, des de fa molts anys ha mostrat el seu interès per recuperar la història de l'educació del nostre país, afavorint la publicació d'opuscles, donant documents inèdits als historiadors de l'educació, etc. Ara, en un treball rigorós i ben documentat, ens presenta una de les figures que han marcat, des de Lleida, la vida política i pedagògica catalana més recent.

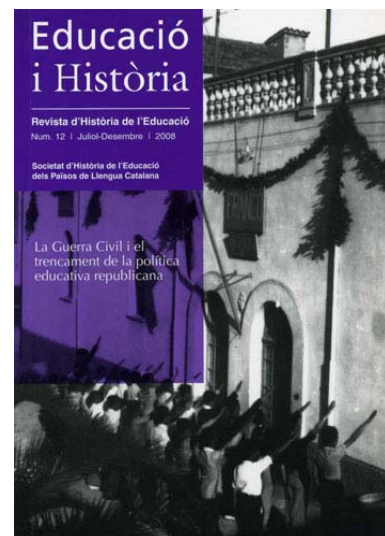
HERNÁNDEZ DÍAZ, J. M. (coord.). *Influencias francesas en la educación española e iberoamericana (1808-2008)*. Actas de las III Conversaciones Pedagógicas de Salamanca 15, 16, 17 y 18 de octubre de 2008. Salamanca: Globalia Ediciones Anthema y José Luis Hernández Huerta, 2008.

Obra que recull les ponències i comunicacions presentades a les III Conversaciones Pedagógicas de Salamanca que sota el títol *Influencias francesas en la educación española e iberoamericana (1808-2008)* va tenir lloc a Salamanca l'octubre de 2008. La commemoració, l'any 2008, del segon centenari de la presència de Napoleó a Espanya i Portugal, i per extensió a Amèrica, es converteix en una oportunitat per revisar críticament els efectes de les relacions politicoeducatives i escolars entre França, Espanya, Portugal i Amèrica. Un congrés internacional convocat amb l'afany de discutir entorn d'aquestes influències franceses, i d'aprofundir-hi, que es mostren visibles, o no tant, als avanços i a les resistències del nostre sistema educatiu, en

particular l'universitari.

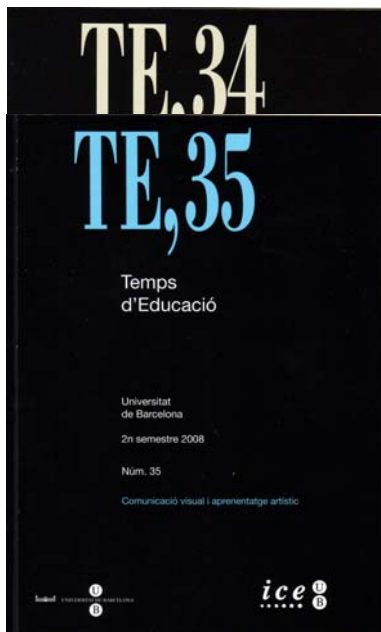
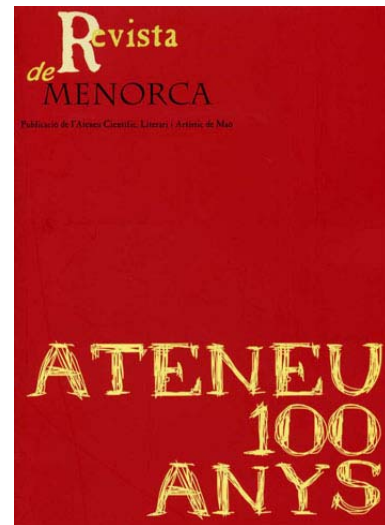
Educació i Història. Revista d'Història de l'Educació. Barcelona: núm. 12, juliol-desembre, 2008.

Darrer número de la revista de la Societat d'Història de l'Educació dels Països de Llengua Catalana en què es recullen les aportacions presentades al seminari que, amb el nom de «La Guerra Civil i el trencament de la política educativa republicana», va tenir lloc a Palma, a final de 2006, en el marc del cicle de seminaris que, en aquell any, s'organitzà des de l'esmentada societat sobre el tema de la Segona República i educació. El monogràfic és, per tant, la continuació del que es va publicar a l'anterior número de la revista que ens ocupa, que recollia els estudis més pròpiament centrats en l'educació republicana en el període bèl·lic. Els estudis inclosos en el present número de Juan Manuel Fernández Soria, Salomó Marquès Sureda i Bernat Sureda Garcia ajuden a comprendre la magnitud i l'abast d'aquest trencament, que volia acabar amb els models i els ideals educatius republicans per a aconseguir el pas ràpid d'un règim democràtic a un règim dictatorial. El número, a més, inclou les seccions habituals d'assaigs i estudis, així com també de documentació.

Revista de Menorca. Maó, Tom 89, Volum I, 2005-2006.

Darrer número aparegut de la *Revista de Menorca* que, amb motiu del centenari de l'Ateneu Científic, Literari i Artístic de Maó, aplega els textos de les diverses conferències del cicle «100 anys de...» i de les «Jornades sobre l'Ateneu de Maó i la cultura del nou-cents (1905-1939)», realitzats en els anys 2005 i 2006 respectivament. Número de cabdal importància per tal d'apropar-nos a la tasca duta a terme per l'esmentada entitat al llarg dels seus 100 anys d'història, a través dels diversos texts publicats sobre el desenvolupament de la pintura, l'economia, l'arqueologia, la literatura, la música, la historiografia, l'educació, la ciència, el dret, l'hemerografia, etc., a l'illa.

Temps d'Educació, núm. 34 (1r semestre 2008) i 35 (2n semestre 2008)

La revista *Temps d'Educació* és una publicació de la Universitat de Barcelona que dirigeix el professor Conrad Vilanou.

En el número 34, s'inclouen articles de Andrés Payà Rico, «Joc i cultura del poble valencià: dos textos del segle XVII i XVIII», i de Raquel de la Arada Acebes «El pressupost de Cultura de l'Ajuntament de Barcelona de 1908: un referent pedagògic».

El número 35 de la mateixa revista inclou articles com el de B. Samit: *La vigència de la Bauhaus en els ensenyaments artístics actuals*; de J. Pamparacuatro: «Aspectes i innovacions pedagògics de Port Royal: "la logique ou l'art de penser" i la "grammaire générale et raisonnée"»; de M. L. Berasategui: «Fonts bibliogràfiques per a l'estudi de l'educació física i l'esport a Catalunya (1856-1975)»; de J. Soler «Entre Europa i Amèrica Llatina. Adolphe Ferrière i

L'Escola Nova a Barcelona», o de F. Calvo: «De Nanterre a Vincennes. La universitat francesa i el maig del 68».

Historia de la educación social y su enseñanza. Cuadernos de Historia de la Educación núm. 4. Sociedad Española de Historia de la Educación, 2008, 91 pàg.

El número 4 de la col·lecció *Cuadernos de Historia de la Educación*, presentat pel professor José María Hernández Díaz, és el resultat del seminari organitzat per la *Sociedad Española de Historia de la Educación* que se celebrà a la Universitat de Salamanca l'any 2007. La temàtica de reflexió d'aquest seminari fou la història de l'educació social, sobre la qual presentaren interessants ponències els professors José María Hernández Díaz, de la Universitat de Salamanca, Pedro L. Moreno Martínez, de la Universitat de Múrcia, Cándido Ruiz Rodrigo, de la Universitat de València, Leoncio Vega Gil, de la Universitat de Salamanca, i María Tejedor Mardomingo, de la Universitat de Valladolid.

Aquells que estigueu interessats a donar a conèixer publicacions i/o informacions diverses a través del proper butlletí, ens les podeu fer arribar enviant la informació a les adreces següents: <bernat.sureda@uib.es>, <xisca.comas@uib.es> o <xavier.motilla@uib.es>, o als corresponents de Catalunya, <ramon.tarros@eresmas.net>, o de la Comunitat Valenciana, <m.carmen.agullo@uv.es>, abans de dia 12 de juny de 2009.

Direcció: Bernat Sureda, Francesca Comas
Secretari: Xavier Motilla Salas
Corresponents: Ramon Tarrós (Catalunya) i Carme Agulló (Comunitat valenciana)
Correcció lingüística: Rosa de Ozollo
Maquetació: Catalina Ordinas

DL PM-2519-2002

En aquest número han col·laborat: Pablo Álvarez Domínguez, Josep González-Agàpito, Salomó Marquès Sureda, Cristina Martí Úbeda, Àngel Moreu Calvo, Anxo S. Porto Ucha, Conrad Vilanou Torrano.

Edita: Societat d'Història de l'Educació dels Països de Llengua Catalana, Àrea de Teoria i Història de l'Educació de la Universitat de les Illes Balears.
Amb el suport de l'Institut d'Estudis Catalans.

Institut
d'Estudis
Catalans

